

Høringssvar til forslag til ny boklov fra Vigmostad & Bjørke AS

§ 1. Formål

Vigmostad & Bjørke støtter en norsk boklov. Vi mener at lovens formål løfter frem og understøtter helt nødvendige premisser for norsk kultur, språk og utdanning.

§ 2. Definisjoner

Vigmostad & Bjørke er i hovedsak enig i de definisjonene som legges til grunn og ved implikasjon de føringer det får for formater som en boklov vil omfatte. Men vi mener at det er behov for at lydbøker uten parallellutgave skal reguleres. Vi mener at dette kan åpne for en uheldig uthuling av bokloven og at en del innhold blir proprietært.

Vigmostad & Bjørke støtter ellers definisjonene b – h.

§ 3. Lovens virkeområde

Vigmostad & Bjørke er enige i første ledd som omhandler språk og territoriale virkeområder.

Vigmostad & Bjørkes ønsker at andre ledd i § 3 skal være som følger: Lovene gjelder for omsetning av skjønnlitteratur, sakprosa, fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning.

Vår anbefaling: Lovens virkeområde må også omfatte gruppe 2: fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning.

Vi mener at en boklov med fastpris er viktig for å opprettholde og utvikle et norsk fagspråk, styrke bredden i utgivelsene, gi forutsigbarhet for forfatteren og opprettholde fysiske bokhandlere på campusene.

Norsk språk

For skjønnlitteratur og sakprosa er det stor enighet om at en boklov med fastpris er absolutt nødvendig for norsk språk. Den fysiske bokhandelen fremheves som en helt nødvendig kanal for utbredelsen av litteratur, og fastprisen er en helt nødvendig betingelse. Den fremheves også som

FORLAGSHUSET

Vigmostad & Bjørke

viktig for å ivareta forfatterøkonomien. Vi mener at disse helt grunnleggende målsettingene også gjelder for fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning.

Det overordnede målet for språkpolitikken er å sikre norsk som et fullverdig og samfunnsbærende språk. For å styrke målsettingen ble det vedtatt en språklov i 2022. Det er videre nedfelt i universitets- og høyskoleloven et ansvar for å utvikle norsk fagspråk. Dette er en viktig samfunnsmessig målsetting, men også en målsetting som kan utfordres av utviklingen i sektoren.

Omtrent 90 % av vitenskapelige artikler fra norske universiteter og høyskoler er på engelsk, og anslagsvis 25% av undervisningen er på engelsk, og nærmere 55 % av titlene på norske pensumlister er utenlandske, i hovedsak på engelsk. Det er riktignok variasjoner mellom de ulike fagene. I en viss forstand er noe av denne utviklingen uunngåelig, med den innretningen UH-sektoren har med forskningsuniversiteter og kvalifikasjonskrav, som gjør engelsk til et mer eller mindre nødvendig språk.

Det er derfor viktig med en aktiv språkpolitikk for å opprettholde og utvikle norsk som et vitalt fag- og samfunnsbærende språk. Det å opprettholde fastprisen for fag og pensumbøker, er det viktigste tiltaket for å nå målsettingen om å opprettholde og utvikle et norsk fagspråk gjennom faglitteraturen. Et viktig forhold i en aktiv språkpolitikk, er å muliggjøre et bredt utvalg av fagbøker/pensumbøker, slik at det grunnleggende kan formidles på norsk, både på bachelor og masternivå. Et utviklet og levende fagspråk på norsk er viktig for den akademiske formidling, og at fagspråket får relevans og «oversettes» slik at det bidrar i den opplyste offentlighet som demokratiet er avhengig av.

Vi ser også at i store språkområder, som for eksempel Tyskland og Frankrike, er den reguleringen som ligger i bindende videresalgsspris sett på som helt nødvendig for å beskytte og videreutvikle et fagspråk.

Bredde i utgivelsene

Kvalitetsreformen gjorde både strukturen i høyere utdanning og markedet mer fragmentert. Fastprisen bidrar til en forutberegnelighet som gir forlagene muligheter for bredde i utgivelsene, også i smale fag. Det som produseres av fagbøker har høye initialkostnader og ofte små målgrupper. Bøkene trenger tid i markedet for å dekke inn investeringskostnadene. Det å opprettholde bredden i utgivelsene er krevende, og fastpris er et viktig virkemiddel for å opprettholde bredden. Den gjør forlagenes investeringer forutsigbare, og det blir mulig å utgi fagbøker på smalere områder som ikke er så lønnsomme. Bredden i utgivelser styrker sektoren, ved at det utvikles fagbøker på de fleste

FORLAGSHUSET

Vigmostad & Bjørke

områder. Muligheter for å investere i utgivelser for smale områder gir UH-sektoren som helhet kvalitet.

Rekruttering og utvikling av forfatterskap

Det å opprettholde bredde i utgivelsen er tett forbundet med incitament og forutsigbarhet for forfatterne. I et lite språksamfunn, mener vi det er viktig med ordninger som opprettholder og gir incitament for bredde, i forlagenes utgivelser, for forfatterne og i forhandlerleddet.

For forfatterne gir fastprisen et stabilt grunnlag for beregning av royalti. Når royaltien kan beregnes ut fra en gitt fastpris over en gitt periode, gir dette både forlag og forfattere forutsigbarhet med hensyn til inntjening. Det gjør at forlagene kan gå inn på kontrakter som knytter royalti til bruttoprisen på bøker. Med fripris er det sannsynlig at royaltien vil måtte beregnes ut fra bokens nettopris. Dette vil kunne gi bredden av forfattere langt mindre stabilitet og forutberegnelighet.

Opprettholde et bredt nettverk av fysiske bokhandlere i UH- sektoren

Fysisk bokhandel gjør en viktig jobb ute ved universitetene og høyskolene. De er i kontakt med nær sagt alle forelesere og forlag og sørger for at studentene får bøkene de trenger når de har behov for dem. De samler pensum fra alle forlag verden over og de bidrar med service, lokal kunnskap om pensum og konkurransedyktige priser på pensumpakker, som ingen andre aktører kan tilby.

Tilstedeværelse er kritisk for salget i dette markedet som i de fleste andre. Skulle campusbokhandelen forsvinne vil salget reduseres, studentenes tilgang på pensumlitteratur vil bli dårligere. I sin tur vil færre inntekter tilfalle forfattere og forlag. Dette er inntekter som benyttes til å utvikle nye bøker. I Norge har vi i dag et bredt utvalg av pensumbøker, også for smale fag. Lavere inntekter vil medføre at bøker i det smalere segmentet forsvinner. I veldig mange tilfeller finnes alternativer på engelsk.

Fastprisen er et viktig virkemiddel for bokhandel. At bøkene verken kan selges til en høyere eller lavere pris enn den som er satt skaper forutsigbarhet. Inntektene som genereres av disse bøkene og mersalg av andre varer som kundene tar med seg er med på å skape et eksistensgrunnlag for en bokhandel som ikke kun benytter seg av pris som virkemiddel. Campusbokhandelens styrke er lokalkunnskap, nettverk og service. Fastprisen er med på å opprettholde campusbokhandelen som en viktig bidragsyter i norsk bokbransje.

FORLAGSHUSET

Vigmostad & Bjørke

Et vitalt og sterkt nettverk av fysiske bokhandlere fremheves som et viktig argument i bokgruppene 3-6 for å opprettholde spredningen og lesingen av norsk litteratur. Argumentene er ikke svakere for bokgruppe 2, snarere tvert imot.

Er fastprisen til hinder for innovasjon i markedet for fag- og pensumbøker?

Et av argumentene for fripris er at fastprisen hindrer innovasjon. Eksempelvis vil ikke en strømmetjeneste inkludere nye bøker og nye utgaver av bøker fra den dagen boken er i salg. Vi mener at inntektene som kommer fra nye bøker og ikke minst inntektene som genereres til forfatterne i et fastprisregime er viktigere for innovasjonen. Det er få om ingen strømmetjenester som genererer gode inntekter for bredden av forfatterne. Dersom en ny bok havner direkte i en strømmetjeneste, vil det genereres mindre inntekter til forfatterne enn det gjøres ved stykksalg i papir og digitalt. Dette vil føre til utfordringer med å rekruttere forfattere.

I høringsforslaget til bokloven for bokgruppene 3-6 er det foreslått at lydbøker kan tilbys som stykksalg i strømmeløsninger. Dette er en løsning som også vil fungere fint for bokgruppe 2. Den potensielle nedsiden ved å fjerne fastprisen og de konsekvensene det kan få for forfattere, forlag og ikke minst studentbokhandel kan ikke oppveies ved fordelene av å kunne legge nye bøker direkte i strømmetjenester.

Det finnes allerede gode digitale tjenester for studentene i høyere utdanning. Norske forlag og norske ed tech bedrifter vil ikke ha problemer med å kunne lage gode digitale tjenester selv om fastprisen beholdes

Skolebøker har vært i fripris siden 2006. I samme tidsrommet har det grunnopplæringen vært preget av en omfattende digitalisering. Men det er ingen direkte sammenheng med innføringen av fripris som forklarer denne utviklingen. Det er sterke føringer fra myndigheter og skoleeier gjennom ulike styringsdokumenter og støtteordninger som er en viktig driver her. Digitaliseringen er knyttet til digitale verktøy, enkeltstående tjenester og større univers og portaler. Bøkene er i liten grad integrert i disse produktene/tjenestene. Den trykte boka og den digitale versjonen av den (ofte med lyd) selges som egne produkter

Mye av digitaliseringen i grunnopplæringen ser ut til å ha en nedtoning av forfatterrollen som premiss. Det er en utvikling mot bidragsytere og interne som produserer innhold. Vederlag til de som lager innholdet (innholdsleverandører, bidragsyter) er som regel løsrevet fra forretningsmodellen.

FORLAGSHUSET

Vigmostad & Bjørke

Det var en antagelse om at fripris skulle føre til flere aktører og konkurranse. Innkjøpsleddet er sentralisert, skoleeier betaler med grunnlag i anbud, og i praksis har kombinasjonen fripris og anbud ført til en på mange måter uheldig konsentrasjon i forhandlerleddet.

§ 4. Normalkontrakt

I bokloven er det to viktige unntak fra konkurransereglene som spiller sammen, fastpris og samarbeid om vilkår gjennom normalkontrakter.

Vigmostad & Bjørke er ikke medlem av Forleggerforeningen. Vi har derfor ikke benyttet normalkontraktene som har vært en del av bransjeavtalen. Vigmostad & Bjørkes forlagsavtale samsvarer i det alt vesentligste med normalkontrakten for skolebøker og for pensum og fagbøker. Grunnlaget for normalkontrakten er ikke problematisk.

Dersom fagbøker og pensumbøker, på samme måte som bøker for grunnutdanningen, ikke er innenfor lovens virkeområde, mener vi det er viktig at departementet presiserer hvordan samarbeid og bruk av normalkontrakter reguleres for bokgrupper som eventuelt er utenfor lovens virkeområde, jf. Konkurranselovens § 10 (3).

§ 5. Fastpris på bøker

En fastpris skal balansere hensynet til forutsigbarhet for bransjen og rettighetshaver, samtidig en fleksibilitet i markedet i forhold til forbruker.

Vår anbefaling: 12 måneders rullerende fastprisperiode på verksnivå.

Videre mener vi at det skal gis anledning til å endre fastprisen på eksisterende formater ved utgivelse av nytt format av et verk, for eksempel justere prisen på e-bøker når pocketboken utgis. Dette er for å gjøre e-boken relevant når nye rimelige formater lanseres.

Vår anbefaling: Serieromaner i papirformat som selges i abonnement i bokgruppe 9 bør unntas fra fastprisen.

Den tradisjonelle modellen for salg av abonnement i denne bokgruppen anser vi for å være i brudd med reglene om fastpris. Dette gjelder utdeling av gratis første bok. Serieromaner er har vært og er viktig litteratur for bredden av lesning i Norge.

§ 7. Plikt til å tilby og levere digitale lydbøker

En ny boklov må sikre en god spredning av litteraturen. Det er intensjonen som legger grunnlaget for hele loven, og bør opprettholdes i fremtiden, selv om boksalg og -lesing blir mer digitalt. Skaffe- og leveringsplikten ligger til grunn for det litterære system. Dette må også ivaretas hos digitale tilbydere og strømmetjenester.

Vertikalt eierskap skal ikke påvirke spredning av litteratur.

Vår anbefaling: Loven bør legge fast et prinsipp om at strømmetjenester skal være ikke-diskriminerende i forhold til eierstruktur, og at lydbøker skaffes og tilbys uavhengig av eier.

Dette kan spesifiseres videre i forskrift.

Oppsummering av høringssvaret:

- Lovens virkeområde må også omfatte gruppe 2: fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning.
- 12 måneders rullerende fastprisperiode på verksnivå.
- Serieromaner i papirformat som selges i abonnement i bokgruppe 9 bør unntas fra fastprisen.
- Loven bør legge fast et prinsipp om at strømmetjenester skal være ikke-diskriminerende i forhold til eierstruktur, og at lydbøker skaffes og tilbys uavhengig av eier.